

Abonamentul

Pentru monarhie:

Pe an 6 fl., 1/2 an 3 fl., 1/4 an 1 fl. 50 cr.

Pentru străinătate:

Pe 1 an 18 frcs., 1/2 an 9 frcs., 1/4 an 4 frcs. 50 cm.

Focea apare în fiecare Sâmbătă.

Unirea

Focea bisericescă-politică.

Insertiuni

Un sir garmond: odată 7 cr., a doua oră 6 cr., a treia oră 5 cr., și de fiecare publicațiune timbru de 30 cr.

Tot ce privesce focea să se adreseze la «Redacțiunea și Administrațiunea Unirii» în Blaș.

Anul VI.

Blaș 21 Martiu 1896.

Numărul 12.

Agonia liberalismului.

Judecând după toate semnele, zilele liberalismului par a fi numărate.

Revoluțiunea franceză a ridicat la valoare sistemul liberal sub formulele cele mai seducătoare, și omenimea înota în veselie, și răsunau toate țările de frazele umflate ale egalității, libertății și frățietății.

Asta s'a întâmplat înainte de asta cu un veac, și de atunci rind pe rind toate țările s'a silit a se feri cu binecuvântările acestui sistem.

Sfârșitul vechiului trecut a născut liberalismul, și sfârșitul vechiului nostru pare, că voește, să-l îngrope.

Un veac nu e mult în viața poporilor. Și totuși câte desastre, câte nefericiri a adus acest sistem asupra tuturor poporilor Europei în timp de un veac.

Ar fi imposibil a descrie chiar și pe scurt aceste desastre. E de ajuns a releva, că ordinea morală a societății omenesci s'a sguduit, că s'a turburat ordinea dintre elementele alcătuitoare a vieții publice, că în locul omeniei a ajuns la domnie șarlataneria, în locul caracterului fățaria, în locul lui Dumnezeu — diavolul.

Și eti că n'a trecut încă un veac, și națiunile s'a și trezit din beția de cuvinte fără rost ale liberalismului, și o îmbucurătoare reacțiune începe a-și câștiga domnia preste sörtea deosebitelor popor, o reacțiune cu menirea

de a așeza societatea pe vechile ei base sub ocrotirea atotputernicului Dumnezeu.

În Germania catolicii sint imitați de protestanți în silința de a da ultima lovitură liberalismului fără Dumnezeu. Belgia, pepiniera liberalismului, deja de un deceniu a scuturat rușinosul jug al liberalismului și lucră neobosită pe calea regenerării sociale. Anglia de mai înainte încă s'a pus pe temeliu conservatore. În Spania liberalii înșiși s'a grăbit a desbrăca haïna liberală. În Austria tocmai acum e pe cale marele și admirabilul proces de regenerare, în fruntea căruia staü bärbați ca Lueger și prințul Lichtenstein. Rusia din capul locului n'a dat intrare liberalismului, ér pe Italia o întercă tocmai acum de liberalism regele Melic.

Au mai rămas între deosebitele țări sub regim liberal numai patria noastră și România. Dar nici nu e mirare. Efectele revoluției franceze au ajuns la noi abia înainte de asta cu 50 de ani. Și mulțămită ceriului, instituțiunile liberale încă nici nu au apucat, să fie introduse toate în țara noastră, ér unele din cele mai de frunte n'au ajuns încă a-și serba nici iubileul de un an.

Nu pöte deci surprinde nici aceea, dacă până acum n'am reușit a scutura jugul liberalismului.

Sintem inse pe calea cea bună. Poporul a învățat nu numai din pățanie proprie, ci și din pățania altora, și cu toate că prin meschine uneltiri a succes

a trece prin legislațiune legile liberale, totuși poporul le-a urit dintru început și continuă a le urî tot mai mult pe zi ce merge.

Pare a fi și mâna lui Dumnezeu la mijloc; pare că Dumnezeu în toate țările de o dată vre să îngrope liberalismul. La noi întru adevăr în timpul din urmă atâtea compromisiuni s'au descărcat pe capul întregului sistem liberal, încât și fără voe veđi, cum lucră Nemesis.

Pe zi ce merge scandale nouë se descoper, pe zi ce merge se desvêlesce hîdösa figură a liberalismului dominant. E ceva îngrozitor, e ceva nedescriptibil de greșos, ce trebuie să vedem zi de zi. E trupul plin de rane, de bube, de putregaiu, de infecție a unei ființe, la care îi zice liberalism.

Dar laudă fie Domnului! Descoperirea scandalului, desvêlirea bubelor e începutul lecurii. Naivii, cari credeau orbiș în frazele bombastice ale celor cu liberalismul în gură, încep a se desmeteci, încep a vedé, ce prăpastie este, în care au ajuns, și înșiși matadorii au cam perdut curajul vedënd, cum fărădelegile lor ajung la lumina zilei.

Este datorința tuturor fiilor credincioși ai patriei, să dea mâna, ca mormintul să se închidă cât mai curând preste cadavrul liberalismului. Liberalismul deja e cadavru, și dacă nu va fi îngropat, va infecta numai aerul.

Feuilleton.

Din istoria vițel de vin.

(Continuare.)

Deja icönele de pe monumentele cele mai vechi ne arată, cu câtă grije se cultiva în Egipt vița. O trăgeau pe spaliere în chipuri diferite: acum așa, că vițele formaü filgorii, pe sub cari treceau ömenii, acum în șiruri öble și continue, printre cari umblaü. Se implântau în pământ stlpi vâpsii frumos, cari purtau lețele orizontale, ori se implântau stlpi simpli, cari se sfârșiau în forma unei furci, între cörnele căreia se aședau lețele orizontale. Printre stlpii aceștia mai înalți se implântau alți stlpi mai scurți, cari purtau vițe mai mici. Numai în casuri excepționale se lăsaü vițele fără razim, ca să formeze tufe. Nici o dată nu lăsaü, ca vițelor să le servescă arborii de razim, pe cum era obiceiul în Italia (Virg. Georg. 2, 89; Horat. Epod. 2, 9, 10; Plin. XVII. 22) și pe cum s'a conservat obiceiul acesta în Italia până în ziua de astăzi. Despre aranjarea viilor în Palestina cea veche nu aflăm nimica. Că aranjarea acesta și aci consuna cu cea din Egipt, se pöte conchide de

acoilo, că ea în Palestinas'a conservat până în ziua de astăzi prin ținuturile acelea ale Palestinei, în cari vița se cultivă în măsură mai mare și nu se simțesce lipsă de lemne. Despre împrejurimea Ierusalimului scrie Tobler: „Vițele cele mai multe, cari le-am vedüt, zăceau numai pe pământ, cele alalte se ridică până la 1 m, a rare ori are vre una razim.“ Călătorul Robinson descrie astfel viile de lângă Chevron: „Vițele se plantéză deosebite în șiruri în depărtare de 3 m de olaltă. Trunchiul îl lasă, să crească până la înălțime de cel puțin 2 m, apoi îl întăresc inclinat de un stlp tare. érá mlădițele le lasă, să crească, să trecă dela o viță la alta și împletindu-se să formeze un gard viu. Une oria plécă douë șiruri cătră olaltă așa, că mlădițele formează un fel de coridor. Mlădițele acestea se taie tömna.“ În nordul Palestinei, unde pământul e förte petros, de-a lungul Hermonului, lasă vițele, să zacă pe pământ. Se adun adecă petrite în grămezi paralele de o lărgime cam de 1 m, vița se plantéză chiar lângă grămada de petri, ér mlădițele se trag cruciș preste grămadă; ast fel strugurul, ce ajunge, să zacă pe grămada de petri, primesce căldură și nemijlocit de la sörre și și din petrite încaldite de razele sörelui. Alt cum stă lucrul cu vi-

țele acelea, cari se plantéză singurate în grădini, curți ori de-a lungul zidului unei case. Acestea se întind pe lețe ori pe ögratie în înălțime și în lățime așa, cât îmbracă întrégă latimea casei, acopere întrégă curtea ori formează o filgorie largă. Atari esemplare uriașe de vițe au avut poetii și profeti înaintea ochilor în asemênările sale. Ps. 79, 9 urr.: „Via din Egipt ai murat, gonit-ai némurile, și o ai răsădit pe ea. Cate ai făcut înaintea ei și ai sădit rădăcinile ei, și a umplut pământul. Acoperit-a munții umbra ei, și mlădițele ei cedrii lui Dumnezeu. Intins-a vițele sale până la mare și până la riuri odraslele sale.“ Ezechiil 19, 10 ur.: „Mamă-ta ca o viță, ca o flöre de rodie în apă răsădită röda ei, și odrasla ei s'a făcut din apă multă. Și s'a făcut ei töeg de putere preste némul povêșitorilor, și s'a înălțat cu mărirea sa în mijlocul rădăcinilor și a vedüt mărirea sa întru mulțimea stlpărilor sale.“ Töte viile se încunjură cu ziduri ori cu garduri și se păzesc, căci fără de acest scut curënd le-ar strica pasêrile, animalele câmpului și ömenii. Vulpile și șacalii nu numai mănăncă cu mare plăcere strugurii, ci rimă și pământul și rodicojea vițelor. Încă și mai mari sint pagubele, ce le fac în vii turmele de la pășune,

Reacțiunea s'a început. Este datoria naționalităților, este datoria noastră a Românilor, să conclucăm la nimicirea sistemului actual liberal, ca viitorul veac să ne răsară cu binefăcătorul sôre al libertății creștine.

„Școlile noastre populare.” Sub acest titlu „Tribuna” din 20 a c. reflectează la primul nostru din numărul trecut.

Ne-au făcut o bucurie nespusă frații de la „Tribuna” prin aceea, că s'au încercat a dovedi, că „conclușiunea, la care autorul ajunge, se pare cel puțin prea cu multă resignațiune făcută”. Nimeni nu s'ar bucura mai mult de cât noi, dacă s'ar puté zice, că încercarea acésta a și reușit.

„Avem cu toții o comoră naturală: *abnegațiunea*. Cu ea putem stôrce apă din pîtră, putem lua averi, și de unde ni-s'ar păré, că nu-s.” Acesta e argumentul cel mai de frunte al „Tribunei”.

Dar apoi face totuși concesiunea: „Au apelat și ei (confrății de la Blaș) destul la iubirea de neam a poporului și la marinimia celor ce au.”

Da, noi am făcut acest apel.

S'a făcut încercarea de a crea un fond scolastic. Fruntasii nostri laici, cei „ce au”, s'au obligat a concurge și ei în fie care an la crearea acestui fond. Și ce s'a ales din tot lucrul? Fondul s'a ales singur numai cu miuțele, pe cari fericitul mitropolit Vancea și-le-a cruțat așa zicând dela gură.

Am apelat la iubirea de neam a poporului și am inițiat „Colecta crucerii”. Și ce a rezultat și din încercarea acésta? O colectă de abia 2000 fl.

Unde e dar acea „comoră naturală, *abnegațiunea*”.

Noi nu sîntem ômenii, cari să desperăm. Dar după esperințele de până acuma trebuia să ne batem capul și să vedem, cum ar puté să se mântuéscă totuși, ce pôte să se mântuéscă.

Dacă s'ar dovedi, că „abnegațiunea” aceea a Românilor, ce se laudă așa de fru-

mos în „Tribuna”, e un lucru, care există, noi bucuroși am retrage sfatul, care l-am dat în numărul trecut.

Mai reflectăm și la cuvintele următoare: „*Ignoranța*, ori cât de condamnabilă ar fi ea, *ne-a putut conserva secolii de-a rîndul*.”

Nu mai astăzi nu mai putem scăpa cu ajutorul ei. Astăzi legea obligă pe prunci, să cerceteze școlă, și dacă noi nu susținem școlă, se îngrijese statul, ca să se întemeieze școlă comunală ori școlă de stat.

În sfârșit mai reproducem ca un lucru simptomatic cuvintele următoare: „Nu sîntem așa de sêraci, în cât să fim siliți a ne vinde pe noi înși-ne. Êr între împrejurările de azi primirea ajutoriului de la guvern e egală cu o vindere.”

De riscarea acestor cuvinte la adresa noastră de astă dată vom numai să ne mirăm, și sperăm, că „Tribuna” va aduce în dată o declarare, care să ne satisfacă pe deplin. A doua oră nu ne-am mîrgini numai la atâta, ci am cerca în alt chip, să impunem respect față cu curățenia sentimentelor noastre.

Afacerea Fejervary-Kasics. — Se pare, că anul milenar este anul scandalului. Magiarilor până la serbările milenare vor, să măture tot, ce e necurat în viața lor publică. Numai de le-ar succede. Partidul liberal, care e la putere, se face a ignora și desprețui, ceea ce descopere opoziția, și când cu ignorarea nu merge, începe a-și neteși păcatele și a scusa pe păcătoși.

Opiniunea publică de presente e preocupată mai ales de afacerea Fejervary-Kasics. Consilierii ministerial în retragere Kasics Péter încă în anul trecut a publicat prin ziare mai mulți articoli insultători la adresa ministrului de honveđi br. Fejervary. Acesta sub cuvînt, că Kasics nu ar fi cu mintea întrégă, l-a ignorat. Kasics nu se vede a fi nebun, pe cum îl ține Fejervary. El de curînd a publicat o fôe volantă, în care îl acuză pe ministrul Fejervary, că violéază constituțiunea, că minte regelu și națiunii, că sub diverse pretexturi a tras pe

nedreptul 100,000 fl. din averea țării. Îl numesce nemernic și laș, care nu cutéză a păși în contra lui pe calea legii bine sciind, că Kasics are dreptate. În fine Kasics provôcă pe ministrul de honveđi, să-l acuse. La pretinsele mișelii br. Fejervary ar avé de complice pe secretarul de stat Gromon Dezsô. Fôea volantă se ocupă și de afaceri familiare de ale lui Fejervary.

Totă lumea se aștepta, ca ministrul Fejervary să-și rehabiliteze pe calea legii onôrea vătémată, să acuse pe Kasics, ca dacă e nebun, să ajungă, unde i-se cade a sedé, érá dacă e malițios, să-și priméscă pedépsa meritată. Dară Fejervary a recurs la un mijloc numit pe nedreptul cavaleresc spre a-și repara onôrea: a provocat pe Kasics la duel. Tot asemenea a făcut și secretarul de stat în ministeriul de honveđi Gromon. Secundanții lui Kasics au declarat, că acesta nu va duela cu Fejervary, până când Fejervary nu-și va retrage afirmarea din „Pester Lloyd” 2 Ian., că adecă Kasics ar fi nebun; dela un nebun nu pôte cere nimeni satisfacție și încă cu arma. Neretrăgîndu-și Fejervary ceie scrise în „Pester Lloyd”, duelul trebuie să rămână. Cu Gromon încă nu se dueléză Kasics, de ôre ce secundanții nu s'au putut uni cu privire la condițiunile duelului. În chipul acesta lucrul a rămas în suspens.

Cestiunea s'a încurcat prin aceea, că corpul generalilor și colonelilor de la honveđime a ținut în 14 a c. o conferență, în care a votat încredere lui Fejervary și lui Gromon, și după conferență le-a adus omagii. Este cunoscut, că miliției nu-i este permis a se amesteca în politică, afacerea înse e de natură politică. Mai de parte br. Fejervary, de și e militar, dară pe timpul, cât este ministru, se consideră de dignitar civil, érá Gromon e civil. Ce au deci de a se pronunța generalii în o cestiune politică civilă? E fôrte probabil, că ovațiunile generalilor să fie obiectul unor interpelări și debateri furtunose în dieta țării.

Partidul guvernamental încă a aranjat o demonstrație pentru Fejervary și Gromon

sălbătécimile alpine și animalele răpitoare. Viile în Orient nu pretind oboséia și munca aceea, carea pe la noi ocupă pe vințelari așa de mult. Isaie 5, 1 ur.: „Vie s'a făcut iubitului în corn, în loc gras, și o am îngrădit și am făcut împrejur șanț și am sădit viță alésă.” După pregătirea pămîntului are via lipsă numai de udare prin plôe din ceri, dacă nu e cu putință udarea ei artificială prin fântâni și canalisări conduse dela isvôrê. De aceea în desemnurile egiptene în jurul viilor de comun se vede și apă. De aceea zice Ezechiel 19, 10: „Mamă-ta ca o viță, ca o flôre de rodie, în apă răsădită rôda ei, și odrasla ei s'a făcut din apă multă.” La III Moisi 25, 3 ur. se dispune despre anul sabatic: „Șese ani vei tăia via ta și vei aduna rôda ei, érá în al șeptelea an sămbătă odihnă va fi pămîntului, sămbătă Domnului, via ta nu o vei tăia.” Aci se înțelege tăierea viei, ce se face tòmna după cules, când vița se taie așa, că se lasă numai 3—4 ramî până la înălțime de 2 m. În decursul anului nu se fac atari tăieri de ale viei, căci frunza are să servéscă de scut în contra arșitei celei mari a sôrelui.

Struguri singuratici se coc și în Orient de timpuriu, în munții Iuda deja de prin Iuniu. Culesul viilor în ținuturile mai căldurôse se începe cu începutul lui Septembrie. De ôre ce de cules se ține și tescuitul, și de ôre ce în ținuturile mai înalte lucrul se-

cerișului și trieratulului se începe mai târziu, amîndoué pot să ocupe pe țeran până în luna lui Octobrie. De aceea binecuvîntarea, ce o lega Dumnezeu de observarea legii lui, între binefacerile cele temporale ale sale cuprindea și acésta: „Voiu da voué plôe în vremea sa, și pămîntul va da rodirile sale, și lemnele câmpilor vor da rodul sêu, și va ajunge trierișul vostru la culesul viilor, și culesul va ajunge la séménătură” (III Moisi 26, 4 ur.). Așa și la Amos 9, 13: „Va apuca trierișul pe cules, și se va cöce strugurul întru sémîntă, și vor pica muntii dulcétă, și tôte delurile împreună odrăsițe vor fi.”

Culesul încă și în zilele noastre e în Palestina un timp de veselie generală; cu cât mai virtos va fi fost așa în zilele cele fericite de odiniôră ale acestei țeri! Mai ales tescuitul era împreunat cu cântări și vorbe vesele. Veselia acésta o dovedesc icônele bărbaților, cari ținîndu-se de funii ori de lemne calcă strugurii și cântă. La Israelii la cules erau în obicei chiuțuri și cântări vesele, și dacă acestea lipsiau, acésta era semnul, că țara e pustie. Isaie 16, 10: „Și se va lua bucuria și veselia din vii, și în viile tale nu se vor veseli și nu vor călea vinurii în tescuri, că au încetat.” Ieremie 48, 32: „Ca plînsul lui Iazir plînge-te voi, vie Aserima, vițele tale au trecut marea, preste culesurile tale perire a căput. Să fie arsă bucuria, și veselia de la Moabi-

tida, și vin era în tescurile tale, dimineța nu au călcat, nici în de sară n'au făcut.”

Strugurii culeși nu-i duceau acasă, ci-i tescuia la vie. Fiesce care vie avea după putință tescul sêu. Tescurile acestea se fâșiră între monumentele cele mai interesante ale Palestinei și sînt singurele rămășițe ale vieții culturale cele vechi și mărturie neînfrînte despre cultura viei în ținuturi de aceea, pe cari astăzi numai Beduinii le mai cutrieră. Colnicii Iudeei de méză zi arată fôrte multe tescuri, și Tristram a aflat tescuri de acestea apröpe în fie care excursie, carea a făcut-o în ținutul puțin explorat dintre Chevron și Berseba. În latorea răsăritenă a descoperit 11 și apröpe de Chaifa 4 tescuri; a găsit multe și în Galilea, mai ales în jurul Cadesului. Alți călători nu le-au băgat în samă, de ôre ce ele în casurile cele mai multe erau acoperite cu verdéță și îngropate cu pămînt. Tristram zice, că în ținuturile muntôse te lovesci apröpe pe fie care colină de ele cu piciorul. Tescul (gath) constă dintr'o tröcă, în care se turnă strugurii, și dintr'un șteand, în care curgea mustul. Tröca și șteandul nu sînt înse de lemn, ci sînt săpate în stîncă. Tröca e mai la înălțime, și întrînsa se călcă strugurii, și mustul curgea prin una ori mai multe găuri în șteand, care era săpat mai adânc. Tescuitul se făcea numai așa, că se călcă strugurii, și era un lucru obositoriu. În

în ședința din 17 a c. În cuvîntul de deschidere președintele clubului br. Podmaniczky a numit pe Kasics „bravo”, pentru care numire acesta a inacționat pe Podmaniczky. Pe cum se vede, afacerea în loc de a se rezolvi se complică tot mai tare și poate că se va termina cu răsturnarea lui Fejérváry. Acesta e pedepsa meritată a liberalilor, cari de un pătrar de secol tot încurcă izele acestei țări și o împing spre ruină economică și morală.

Asigurarea dreptului de alegătorii. —

Nimic nu s'a accentuat în ziaristica română așa de mult ca organizațiunea noastră politică în comune și în municipii. Cu toate acestea pe terenul acesta nu s'a făcut de cât foarte puțin.

Cine se îngrijese de exemplu la noi, ca acel român, cari au atâta dare, câtă este prescripșă pentru a pute fi cineva alegătorii de deputat și de membru în congregațiune, să o și plătescă faptice la timpul său și ast fel să nu-și pierdă acel drept prețios?

Și să nu credă cineva, că dacă noi nu alegem deputați în parlament, pentru că am enunțat pasivitatea, nu ar fi de mare importanță, să arătăm, că avem mulți alegători.

Pasivitatea în prima linie are de scop manifestarea nemulțămirii românilor cu stările actuale politice nepriincioase dezvoltării noastre naționale. Ca această manifestațiune să impună guvernanților nostri, este neapărat de lipsă, să dovedim, că mare este numărul românilor, cari, de și îndreptățiți a-și alege deputați, nu o fac acesta, pentru că sînt nemulțămiiți cu situațiunea politică, ce li-s'a creat.

Dar abstragînd de la acesta, este cunoscut, că programul național de la 1881 ne impune datorința strictă, să dezvoltăm cea mai intensivă activitate pe terenul politicii comunale și municipale.

Orî unde s'a făcut încercări serioase de luptă pe terenul acesta, am dobîndit rezultate frumoase. Dovadă ne sînt despre acesta alegerile municipale de la sfîrșitul anului trecut.

Este deci de lipsă, ca începutul acesta frumos să-l continuăm cu energie, prudență și perseverență. În fie care comună ar trebui, să avem unul sau mai mulți bărbați de încredere, cari să se oblige a studia legea comunală, a lumina pe români despre datorințele și drepturile lor față de comună, și a-i organiza ast fel, în cât, ori de câte ori este vorba de interesele noastre naționale, religioase și culturale din respectiva comună, să fie toți una. Acești bărbați de încredere ar trebui apoi, să se îngrijescă, ca românii, cari au atâta dare, câtă se recere pentru dreptul de alegătorii dietal și municipal, să nu lipsescă din lista alegătorilor.

Articolul de lege XXXIII din 1874 spune, că cine până în 15 Aprilie nu-și plătesce darea de pe anul precedent, nu poate fi pus în lista alegătorilor dietal și municipal. Din cauza restanțelor de dare pe baza legii acesteia foarte mulți români sînt lăsați a fără din lista alegătorilor.

Darea ori cine trebuie să și-o plătescă, că dacă nu, o scot cu execuțiune. De aceea este mai consult, să o plătim la timpul său, căci prin acesta ne asigurăm dreptul de alegătorii.

Facem deci apel către cărturarii nostri de la sate, cari sînt însuflețiți pentru înaintarea nemului nostru, să facă atenți pe românii nostri, cari după dare ar trebui, să fie alegători, să și-o plătescă până în 15 Aprilie a. c. așa, în cât până atunci ei să nu fie în restanță nici cu un cruceriu de dare de pe anul trecut 1895, căci numai așa vor pute întra în lista alegătorilor din 1897. Dacă nu s'ar pute face acesta pe altă cale, ar fi bine, ca respectivii să lea banii de lipsă împrumut de la vre o bancă românească.

Mai de parte să se îngrijescă cărturarii nostri de la sate, ca atunci, când se vor pregăti listele alegătorilor, să nu rămână a fără nici un român îndreptățit din acele liste. Er când listele se vor espune vederii publice, cărturarii nostri să bage bine de samă, că ore numele alegătorilor nostri scrise sînt corect, și ore etatea și pozițiunea socială a acelora indigitată este esact?

Să ne însemnăm bine adevărul, că până când nu vom îmbrățișa o direcțiune reală pe toate terenurile vieții noastre politice, economice și culturale, nu ne vom pute elupta drepturile acelea, la cari aspirăm.

Revistă bisericescă.

Din Patrie.

Fructele reformelor celor nouă se simțesc deja. Poporul se șicanază sub diverse pretexturi, eră preoțimii i-se face o mulțime de neplăceri. Parochul Moser din Rózsahegy a fost condamnat la amendă de 100 fl. eventual la 10 zile de carcer sub cuvînt, că a cununat o păreche, fără ca să fie premers legătura civilă. Faptul este, că mirii s'au prezentat la conducătorul de matricule, dar acesta sub pretextul, că sînt rēu îmbrăcați, i-a respins. Parochul a considerat procedura conducătorului de matricule ca un abus de oficiu și a venit în ajutorul bieților miri cununându-i. Ore conducătorii de matricule, cari abuzază și cari desmintă poporul de la cununia bisericescă, fi-vor trași la răspundere?

Roma.

În cercurile diplomatice se susține, că raporturile dintre Vatican și dintre regimul din S. Petersburg s'au îmbunătățit. Toate semnele arată, că regimul rusesc este gata a închia cu S. Scaun o convențiune cu privire la raporturile bisericii catolice din imperiul țarului. În privința introducerii ca obligate a limbii rusești în seminarele catolice polone regimul nu va purcede cu rigore.

Regele Umberto a subscris un decret, prin care mai multor episcopi italieni li-se dă esecutura de mult așteptată. Ministrul de justiție a promis, că pe viitor nu se va mai amana execuțiunea ca în trecut. Se vede, că cabinetul Rudini și în politica bisericescă este mai cuminte de cât Crispi.

Revistă politică.

Afaceri interne.

În 13 a c. s'a început în dietă dezbateră proiectului de lege pentru renoirea viilor nimicite de filoxeră, acordându-se vierilor împrumuturi de la stat și viță de ultuit.

Ședința de Sâmbătă a fost una dintre cele mai furtunoase. A IV. comisiune parlamentară a verificat scandalosa alegere de la Stomfa. Verificațiunea a fost aspru criticată de opoziție. Primul orator opozițional a fost Ugron, care demască abuzul oficios de la alegerea din Stomfa și avertisază pe cei de la putere, să nu despoeie poporul de drepturile lui și să nu-l iriteze până la punctul, în care recurge la violență față de despoiații și răpitorii drepturilor lui, căci sângele, care va curge din poporul macelărit fără vină, se va întorce asupra capului păcătoș al celor ce-l neîndreptățesc. Reflectând la ținerea alegătorilor 36 de ore sub ceriul liber în 5—6 Dec. zice, că îi este rușine, că se află și atari omeni fără suflet, la cari pasiunea de partid e mai pe sus de cât simțul de

icône se vād tot de una mai mulți inși cuprinși cu lucrul acesta. Așa înțelegem cuvintele de la Isaie 63, 2: „Pentru ce sînt hainele tale roșii și îmbrăcămintele tale ca din teasc călcat, plin, călcat?” În Egipt, unde posesiunile de pămînt nu erau așa de mēnunțite ca în Palestina, tēscul a dese ori era încunjurat cu o clădire frumoșică. Ea se ridica în forma unui baldachin plan purtat de patru colonne, și sub baldachin era tēscul. Afară de tēscul acesta mai era în us încă un fel de teasc, adecă un sac, din care mustul se tescuia prin sucire. Asta a fost metodel mai vechiă de a tescui strugurii, căci îi găsim reprezentat pe monumentele Egiptului inferior, pe când cel alalt teasc se găsesce numai pe monumentele mai recente ale Egiptului superior. Dar tescuirea cu sacul s'a mai perfecționat. Icōnele ne arată un fōle mare, în forma oului, țesut, pus orizontal între doi stlpi cari verticali împreunați de-asupra prin o stinghie. Fōlele e legat de un stlpl prin o funie, er în cel alalt e aplicată o curbă, carea o întorc trei bărbați cu o pîrghie. Unde se vād în aceea-și icōnă atât tēscul cât și fōlele, însă-și icōna ne spune, că în fōle se storceaș strugurii, numai după ce au fost storși o dată în teasc. În modul acesta se folosia fōlele acela și la Romani: după ce strugurii au fost călcați de două ori în teasc, treveriile mai ajungeau și în fōlele acela (torcular, prelum). Firesce

că stōrcerea acesta da numai un must mai inferior.

În munții Libanului, mai ales la pōlele lor rēsăritene cultura viței e pe la o înălțime de 1000—1500 m aprōpe singura ocupațiune a locuitorilor. Vița se pune saș pe terase de stîncă, unde apoi se lasă mlădițele, să crească pe stîncile vārōse la deal, saș pe cāmp plan, și aci vița se aședă la pămînt, er mlădițele ajunse la înflorire se razimă pe furculițe, pentru ca strugurii să nu zacă chiar pe pămînt. Razimii se ung cu păcură, pentru ca ast fel vermi, cari au iernat în lemnul cel bătrân, să se impedece de la mlădițe. După cules strugurii se espun pe coperișele plane razelor sōreii, er apoi se sdrumică cu mănile de-asupra unei putini de tinichea ori a unui vas de lut. Se deosebesce vin dulce și acriū. Cel dulce se ferbe pe foc, er cel acriū după ferbere se păstrază în urciore. Orientalii preferesc pe cel dulce, pe când noi mai preferim pe cel acriū. Vinul acesta de Liban e fōrte bun, și ușor se pricepe deci, cum de legenda susține, că Noe, pārintele culturii de viță ar fi înmormintat în ținutul de vin al Libanului. Vița selbatică se cărceesce aci pe stejari în sus și oferesce bōnele sale dulci tuturor celor ce le pot ajunge.

(Va urma.)

umanitate, care ne impune compătimire față de cei miseri. E fapt, că la alegere s'a prezentat la urnă poporul slovac miser și neînvețat. „Noi voim a face, să amuțescă în străinătate acusa, că în Ungaria nu și-ar pute deprinde ori cine într'o formă dreptul său, și etă, că volnicia, abuzul, ultrazelul spre servire al câtor va omeni ne espune la aceea, ca să fim presentați înaintea lumii întregi ca omeni duri, fără suflet, ca barbari. (Strigări în stînga: Drept este! Așa e!) Îmi pare rău și-mi e rușine, că se pôte verifica o atare alegere, și pôte intra cineva în dietă cu atare mandat.“ — Apponyi condamnă abuzurile și zice, că sentența comisiunii verificătoare nu schimbă sentența, ce a adus-o opiniunea publică asupra alegerii de la Stomfa. — Hegedüs președintele comisiunii verificătoare voesce să arete, că de și s'a constatat despoierea alor 351 alegători de dreptul lor, totuși comisiunea a purces corect, de ore ce și dacă computău voturile acestea, Latkóczy tot avea majoritate. — Tot în cestiunea acésta a mai vorbit și Madarász, care e de părerea, ca membrii comisiunii verificătoare să nu mai depună jurămint înțelegându-se, că ei și alt cum nu-l consideră de obligator.

Ministrul Wlassics răspundend la o interpelare a lui Vajay zice, că profesorul gimnasial Posch din Solnoc stă sub scutul legii despre libertatea religioasă (art. 43—1895), care admite neconfesionalitatea. Dacă inse vre un profesor neconfesional în propunere, în purtarea sa ori în alte lucruri ar face ceva, ce ar vătéma ori chiar zădărnici creșterea religioasă a școlărilor, atare profesor ar veni în contrast cu datorința sa, și în contra lui s'ar lua măsuri. (De nu cum va s'ar mai afla vre un ș, care să-i justifice procedura.)

Franța.

Guvernul radical e despotice. Dacă corpurile legiuitoare nu vor primi proiectul de lege despre darea de venit, el va disolva atât camera, cât și senatul și va provoca poporul, să se pronunțe cu privire la acésta dare. După ce actualul guvern se compune din francmasoni și din unii socialiști, se sperază, că francmasonii ajutați de masele inconsciente ale socialiștilor se vor pronunța în favorul actualului guvern. Alte guverne, când perd încrederea corpurilor legiuitoare, se retrag, cel radical recurge la mijloce cu adevărat radicale. Acesta este cursul natural, în care înainteză liberalismul modern. El este radical și despotice.

Italia.

Marchisul di Rudini președintele consiliului de ministri în ședința din 17 a. c. a camerei a constatat, că guvernul actual a luat frinele guvernării sub împrejurări grele: catastrofa din Africa și mișcările revoluționare interne. A spus, că generalului Baldissera i-s'a dat autorizarea de a începe negocierile de pace, dară așa, cât să nu sufere interesele coloniilor africane ori prestigiul Italiei. Pentru ca Italia să fie gata pentru ori ce eventualitate, cabinetul a cerut vo-

tarea unui credit de 140 milioane de lire. A declarat, că statul italian nu va purta o politică de expansiune, ci numai voesce a-și asigura, ce are.

Ministrul Rudini apellază la spriginul tuturor partidelor. Guvernul în linia primă se va sili, ca erăși să garanteze libertatea publică și să apere instituțiunile monarchice în contra tuturor atacurilor. Va fi drept și va apera cu energie ordul social. În politica esternă guvernul va observa atitudinea de până acum.

La desbaterea asupra vorbirii-program a cabinetului Rudini deputații Imbriani și Cavalotti au întimpinat cu bucurie noul cabinet. Fostul ministru de finanțe Sonnino a apêrat cabinetul de mai înainte și a zis, că suma de 140 milioane cerută de guvern pentru armată e prea mare. — Moceni a poftit, să se pună la dispoziția camerei totă corespondența dintre guvern și comandantii trupelor italiene din Africa.

Bulgaria.

În 14 a. c. a sosit în Sofia o deputațiune turcescă sub conducerea lui Zihni-pașa, care a remis prințului Ferdinand două ferme de ale sultanului. Prin unul îl confirmă pe Ferdinand de prinț al Bulgariei în sensul tractatelor internaționale esistente, eră prin cel alalt îi incredințeză guvernarea Rumeliei orientale. Deputațiunea a fost primită cu o pompă deosebită. Nu sufere indoelă, că cele alalte puteri încă vor recunoște în curend pe prințul Ferdinand, care și-a câștigat bunăvoința Rusiei prin jertfirea fiului său Boris. Alesandru Battenberg încă s'a bucurat de bunăvoința Rusiei, până ce a lucrat la comanda ei; cât ce a început, să se emancipeze de tutoratul moscovit, a fost alungat. Prințul Ferdinand pôte învăța din pățania antecesorului său, ce preț are bunăvoința rusescă.

Corespondințe.

De pe Murș Martie 1896.

Onorată Redacțiune!

În corospondența mea din rîndul trecut am promis, că voi mai serie și despre alte lipse materiale ardetore, cari ne-au impresurat.

Voiu, să amintesc aci în locul cel dintăi lipsa materială, de care sufere clerul nostru rural. Fi-va ore de lipsă, să mai perd multă vorbă și să dovedesc sêrăcia acésta. Adevărat că nici clerul nostru de prin părțile ungurene încă nu înotă în bogății, dar mare, fôrte mare e sêrăcia clerului nostru aprôpe pretutindenea prin Ardeal și prin Bănat. Prin părțile acestea de loc nu sint rare parochiile, în cari preotului oficiul nu i-se rêsplătesce nici măcar cu un venit anual de 200 fl., — un venit, de care dispun până și multe slugi, — și chiar și acești bănișori puțin preotul și-i pôte aduna mai în sudorea feței sale de cât țeranul cel mai de rînd. Și apoi totuși se mai așteptă de la el, să-și rupă vreme și pentru a-și lumina poporul! Se așteptă de la el, ca nu numai să fie tot de una gata a sêvârși credincioșilor funcțiunile bisericesci fără întâziare, ci să mai și predice! Dar spre acésta are lipsă de timp și de bani; de timp, căci pentru

a predica bine are și el să se pregătescă; er de bani, căci pentru ca să înveți pe alții ai lipsă, să-ți renoesci și să-ți înmulțesci încet capitalul cunoscintelor, și apoi sciut este, că gratis nimeni nu-ți trimite cărți și foi bisericesci. Dar de ce să mai perd vorba: cu totii simțim, cât de ticălosă e starea materială a preoții noastre. Mai adauge, că ei i-se impune tot mai imperios, să dea pruncilor săi o creștere de așa, cât să subministreze poporul nostru o suerescintă de inteligenți din ce în ce tot mai impunetore. Și apoi mai adauge și aceea, că de altă parte venitele preoții scad din ce în ce tot mai tare din cauza, că poporul îmbrăncesce sub sarcina contribuțiilor.

Dacă protopopii au cuvinte de a se tângui așa de tare asupra sêrăciei, atunci cât de mari vor trebui să fie tânguirile preoților de rînd, lipiți pămîntului?

Și acum mai vine și subtragerea ajutoriului împêrătesc, pentru ca să fie pînă cupa amărăciunii. Adevărat că „Unirea“ a cercat de unăzi, să mai țină sufletul în noi nutrindu-ne sperarea, că ajutoriul acela tot îl vom căpeta. Dar tot ea ne-a grăit și despre unele modalități eventuale, după cari pôte să se va împărți acel ajutoriu de aci încolo, modalități de o atare fire, cât cine scie, dacă interesele bisericii noastre și ale nêmului nostru nu vor pretinde de la noi, ca mai bine să renunțăm la ajutoriul acela, de cât să ne dejosim până acolo, cât să ne espunem primejdiei, ca unii ori alții mai slabi de ânger să se facă unelte în mâna ori căruî solgăbiru în contra bisericii și națiunii noastre? Căci celui ce i-se pare, că stă, să vadă, să nu cadă. Cine scie, dacă în timp de strimțore nu s'ar afla mulți preoți de ai noștri, cari să fie totuși în stare a se asemăna Îudei Iscariotului ori a se face „câni muți, cari nu pot lătra“?

Ce e dar de făcut? Să așteptăm dora regularea congruei? Până când vom avé să o așteptăm? Ne-a spus-o „Unirea“, că deja de zeci de ani se tracteză despre regularea acésta, și cercurile hotărîtoare n'au ajuns nici până la aceea, ca să facă cel dintăi pas practic și real spre regularea aceea. Și chiar și dacă mai pe urmă totuși am ajunge până la regularea aceea, cine scie, dacă nu vom sta cu congrua aceea tot acolo, unde stăm cu ajutoriul împêrătesc? Cine scie, dacă primirea congruei nu va fi legată asemenea de nisce condiții așa de dejositoare pentru biserică și pentru preoții ei, cât aceștia vor fi obligați în conștiință și înaintea lui Dumnezeu, să renunțe la dotarea aceea, de cum va nu vor vre, să o capete ca preț pentru tradarea intereselor celor mai sînte?

Despre starea materială cea ticălosă, în care se află învățătorimea noastră, și despre primejdiile, ce isvoresc din ticăloșia aceea, nu voi să mai scriu mai cu de-amănuntul. A scris despre lucrurile acestea destule și „Unirea“ cu diferite prilejuri.

Ce e dar de făcut? Cum vom puté, să scăpăm de pericolul acela mare?

E lipsă neapêrată, să ne creăm un fond de salarisare.

Dacă înaintașii noștri n'au fost așa de prevădători, cât să creeze fondul acesta, să-l creăm deci noi.

Au trecut 30 de ani, de când clerul nostru a început, să primescă ajutoriul împêrătesc. Archidieceasa a primit în fie care an câte 18,000 fl. Calculeze ori cine, și va

asta, că dacă chiar și numai banii aceștia s'ar fi adunat într'un fond, fondul acesta ar trece acum preste o jumătate de milion. Să nu se zică, că din partea clerului de mai înainte ar fi fost prea mare jertfa aceia adusă pe sama altora, cari a fi avut să-i urmeze în oficiu. Eu în casurile cele mai multe n'as fi fost aplicat, să consider jertfa aceea de mare. Dór preoții nostri cei căsătorii și așa au datorința de a se îngriji după putință de bunăstarea materială a pruncilor și nepoților săi. Și ore jertfa aceea nu ar fi ținut la asigurarea acestei bunăstări? Ore de fructele acestei jertfe nu s'ar fi bucurat în casurile cele mai multe fiții și fetele, nepoții și nepoțele acelora, cari ar fi adus-o?

Dacă jertfa aceea s'ar fi adus, acum interesele fondului creat pe calea aceasta ar fi cu mult mai mari de cum este ajutorul împărătesc.

Dar să nu facem înaintașilor incriminări, ci să vedem, cum am puté, să facem noi, ceea ce n'au făcut ei, să creăm noi fondul acela, pe care nu l-au creat ei, și care acum ne-ar prinde nespuse de bine în strîmtoarea, în care am ajuns.

Dar despre asta în o altă corespondență.

u.

Convocare.

Adunarea generală din acest an a Reuniunii învățătorilor gr. cat. din comitatul Sibiuului se convoca pe Dumineca Tomii (12 Aprilie st. n.) la 9 ore în edificiul școlii gr. cat. din Sibiu.

La această adunare se invită cu tot respectul Onorații membri ai reuniunii, cum și toți acei P. T. domni, cari se interesează de progresul învățătorilor și a școlilor românești.

Programul adunării.

1. Participarea în corpore la serviciul divin.
2. Deschiderea adunării prin președ.
3. Raportul comitetului, al cassariului și bibliotecariului, împreună cu proiectul pentru budget pe periodul următor, și cele alalte propuneri.
4. Alegerea unei comisii pentru înscrierea de membri noi, pentru încasarea taxelor de la membri, pe cum și pentru cenzurarea rapoartelor și propunerilor din p. 3.
5. *Istoricul fie cărei școli*, compus în scris de învățătorul din respectiva comună.
6. Ce pretind planurile de învățământ în privința instrucțiunii din obiectele religioase și limba maternă, și ce se poate face în faptă, de Ilie Câmpeanu.
7. Valoarea pieselor de lectură pentru cultivarea omnilaterală a elevilor, de Ioan Popescu.
8. Tractarea lui ă și ẽ la desp. III, lecțiune practică din ortografie, de Nicolae I. Urs.
9. Altoirea prin împreunare, în crepătură și în cõje, lecțiune desp. VI. de George Dănilă.
10. Discușiune asupra lucrărilor teoretice și lecțiunilor practice.
11. Raportul comisiei cenzurătoare și pentru propuneri.
12. Satorirea locului, timpului și a programului pentru adunarea generală următoare.
13. Alte propuneri, ce eventual s'ar ivi.
14. Închiderea adunării prin preșidiu.

Oriat în 12 Martiu 1896.

Romul Simu
președinte.

George Săbău
secretar I.

Noutăți.

Concurs. Pentru completarea parohiei vacante Homorod din vicariatul Făgărașului s'a scris concurs cu termenul de 15 Aprilie

1896 incl. Emolumentele sînt: Casă parochială cu două odăi, culină și cămară coperite cu țigle, de desubt celariu, grajd de pîtră pentru 8 vite și șopru lângă el, șură, cotețe, coșeriu, fântână și cuptoriu de pîne, o grădină de legumi și ierbă cu puțin pom în jurul bisericii, porțiunea canonică aratoriului 11 jughère 472° □. fînaț 5 jughère 630° □ și o curechiște de 8° □, lectical câte o ferdelă veche de bucate, grâu ori cucuruz de la 80 de familii române, erva de la 50 de familii de neorustici câte 2 zile de lucru cu intertenția preotului, și în sfârșit venitele stolare îndatinăte.

Întru mărirea lui Dumnezeu. Simeon Minea și soția Eva economi în lăncăhid cott. Torontal au dăruit sf. noastre biserici pe lângă alte mărunțșuri și un prapor foarte frumos din pîr de cămîiă în fața ceriului în preț de 42 fl., care reprezintă în pictură de ulei de o parte Invierea, erva de altă parte Restignirea Domnului nostru Ius Christos.

Scisiuni în cestia națională. Dl A. C. Popovici continuă expectorările sale în contra grupului Brote-Slavici și mai descopere, că br. Bánffy a trimis la București pe încredutul său August Muntean, avocat în Deș, ca acesta să tracteze cu privire la părăsirea programului național din 1881 și la împăcarea Românilor cu Magiarii. Motivul împăcării nu ar fi interesele noastre, ci ale României, carea în cazul unui război ar trebui să mîrgă cu tripla alianță în contra Rusiei.

Părintele Dr. V. Lucaciū, provocat fiind pe cale publică și privată, prin o scrisore adresată „Tribunei“ declară, că crezul politic al dînsului e programul din 1881, erva spiritul și direcțiunea lucrării sale politice sînt rezoluțiunile conferențelor naționale și enunțările politice ale comitetului național. După eliberare afaceri importante l-au silit a merge la Roma și a petrece acolo timp mai îndelungat. Cestia materială a „Institutului tipografic“ o consideră de secundară. Manifestul nu l-a subscris, fiind că nu-l îndestulesce. Ideea politică a dlui E. Brote, prezentată de dl A. C. Popovici, ca un fulger din senin l-a săgetat înimă. Solidaritatea e tîria poporilor. A sosit timpul, ca comitetul național să lămurescă situația, și cu puteri unite să mergem înainte cu onestitate și sinceritate, cari sînt garanțele izbîndei, ce nu pôte fi de parte.

Emigrările din feroicita Ungarie tot cresc. Din comitatul Ung au cerut pasuri pentru America în luna acesta 1319 invidi, dintre cari preste 900 au obținut deja de la ministerul de interne pasurile cerute.

Zina de 15 Martie au serbat-o Magiarii în cele mai multe orașe cu mare însuflețire, reamintind în toate și orațiuni evenimentele din 1848.

Antisemitismul în Austria crește tot mai mult și nu preste mult va pune capet domniei liberale. În 15 a c. s'a ținut o numărôsă adunare la St. Pölten, în care Dr. Lueger s'a ocupat cu cestiunea: Care va fi chemarea partidului antisemit în viitoriu? El constată, că influința partidului antisemit crește, consiliile comunale trag de mörte. Consiliul comunal din Viena încă în anul trecut a murit. Lui Badeni nu-i place nici de noul consiliu. Dacă il va disolva, antisemiții vor ieși cu o majoritate și mai impunătoare. Vienezii vor arêta Poilonilor, că aceștia nu au de a se amesteca în afacerile cetății. La nouele alegeri sperăză antisemiții, să fie domniți situațiunii și în dieta provincială a Austriei de jos. Societatea morbidă se va vindeca treptat. — Universitarii antisemiți din Viena au luat rezoluțiunea de a nu mai da Evreilor satisfacție cu armele. De și armele nu sînt mijloc corîspunător spre repararea onorii vătămăte, jidovimeia totuși s'a pus în mișcare acuzând pe antisemiții la rectoratul universității. Mișcarea se continuă în presă și în societatea întilnată de spiritul jidovesc, ba pe cum se anunță, ar fi ajuns și în consiliul de ministri.

Afacerea Klebelsperg-Jósika. Conte Zdenko Klebelsperg, care la timpul său a demascat pe matadorul liberal de tristă amin-

tire Bokross Elek, pe cum și alte persoane implicate în speculele lui Bokross, de curînd a adresat briu Jósika Samu o epistolă insultătoare, pentru care Jósika, actualul ministru ungar a latere, l-a provocat la duel. Duelul s'a întimplat în 19 a c. Jósika a fost rănit ușor la un deget, erva Klebelsperg mai greū la frunte. Ore onoarea lui br. Jósika salvată va fi prin crestătura de sabie produsă pe fruntea lui Klebelsperg?

Cârțas fals în casina regnicolară. În casina gentrylor din Budapesta s'a observat, că Dániel József câștigă foarte mult în cărți. Patru membri ai casinei l-au pândit și au constatat, că Dániel joca fals. Acești 4 domni sînt Justh, Balázs, dr. Kosztká și Rudnyánszky. Ei nu i-au zis nimica în casina, dar l-au provocat prin o epistolă, că după ce s'a dovedit, că el joca fals, să se retragă din casina. Dániel în loc de a se retrage a provocat pe cei 4 domni la duel. Ei înse au respins duelul aducînd cauza înaintea unui juriu de onore. După ce juriul s'a pronunțat în contra lui Dániel, frații acestuia l-au provocat prin deputatul Papp Géza, ca să repareze onoarea familiei. Esilarea de bună voe nu e de ajuns. Este lucru fără pãreche, ca frați să provoce pe fratele lor la sinucidere, dară aci s'a întimplat și acest lucru nenatural, care încă ne pune în o lumină de tot tristă moralitatea publică din Ungaria.

Toleranță religioasă. În Lacháza a fost în zilele trecute o înmormintare curiosă, scrie „Alkotmány“. Murind soția israeliului Bruck Jakab, rabinul din Soroksár a telegrafat, că fiind dînsul morbos nu pôte merge să o îngrope. Pastorul reformat Vass Kálmán din Lacháza s'a imbiat, să o înmorminteze el, și ast fel s'a întimplat o înmormintare jidovescă cu preot (?) reformat.

Szeless Adorján, care făcuse atentat asupra monumentului lui Hentzi și edase ziarul politic „Olvasd“ fără cautiune, spre a evita pedepsa fugise în Franța. Într'aceea s'a dovedit, că Szeless e un criminal ordinar. I-s'au intentat două procese pentru defraudare, dintre cari unul a fost revocat, erva al doilea s'a terminat cu declararea lui Szeless de vinovat și cu condamnarea lui la 3 luni de temniță ordinară. Pentru delictele politice nu va fi judecat, de ore ce guvernul francez nu s'a învoit la estradarea lui pentru aceste deicte. După trei luni de carcer Szeless își va puté continua meseria.

Suplică primejdiosă. „Lumina Nouă“ spune, că 500 de țerani din jurul Bacăului au trimis țarului o suplică, în care îi conjură în numele creștinătății, să vină în țară și să-i scape din jugul boiarilor aliați cu Nemții, și ei în cas de război vor să se oblige cu jurămînt, că vor sta țarului într'ajutor chiar și cu jertfirea vieții întru fapta lui cea mare pentru creștinătate și întru eliberarea poporilor creștine. Urzitorii acestei suplicii strani sînt iconarii rusesci, cei ce cutrieră satele României, sub a căror mască mai înainte, p. es. cu prilejul răscolii din primăvara anului 1888 se ascuseră simbriasii rusesci, cari au sumuțat pe țerani. De iconarii aceștia, cari abuzéază de prostia țeranilor, ministrul junimist Carp curățise țara în mod teminic. Sub următorul lui rēul acela pare a voi să refuvie.

† **Nicolaū Barb** avocat în Alba Iulia după scurte suferințe împărtășit fiind cu sfintele taine și-a dat sufletul în mâinile Creatorului în 16 Martie în al 62-lea an al etății.

Casuri de mörte. Simeon Crainic paroch emerit în Urisiul inferior în protopopiatul Reghinului a repausat în 4 Decembrie 1895 în al 75-lea an al vieții și al 26-lea al preoției. — **Florian Munteșcu** paroch în Uroiul sēcuesc în protopopiatul Mureșului a repausat în 25 Februaru 1896 în al 52-lea an al vieții și al 22-lea al preoției. — **Miron Raicu** preot deficient în Petisdorfi în protopopiatul Medieșului a repausat în 13 Februaru 1896 în al 55-lea an al vieții și al 21-lea al preoției.

În veci amintirea lor!

PARTE SCIINȚIFICĂ-LITERARĂ.

Minciuni istorice
și diferite alte minciuni.

(Continuare.)

Ne dispensăm de la aceea, ca să dovedim, că în acelea cinci puncte de diferență dogmatică nu Papii de la Roma și apusanii, ci patriarhii de Constantinopol și aderenții lui sînt eretici. Ne dispensăm de la acest lucru, de ore ce l-au dovedit până acum de atîtea ori și așa de bine și cu de-a mîntul nu numai scriitorii apusanii, ci chiar și scriitorii din tabăra Fotiană, cât aci aflăm de ajuns a îndruma la scriitorii aceia pe ori cine vre, să cetască despre punctele acelea diferențiale. Ar și fi lucru de tot șod, dacă scaunul Romei s'ar fi abătut de la drépta credință. Dór am vădut, cum un luptătoriu așa de mare și sfînt al dreptei credințe ca s. Teodor Studitul numai cu o jumătate de veac înainte de înălțarea cea dintăi a lui Fotie a mărturisit ast fel: „Domnul nu a lăsat biserica sa pentru tot de una, ci a arătat, că ea își are încă puterea sa, căci a îndemnat pe frații noștri din Apus, ca să certe nebunia celor ai noștri și să lumineze pe cei ce se luptă în noptea eresii, de și cerbicoșii au respins-o acésta și nu au deschis ochii inimii sale. *Eă mărturisesc înaintea lui Dumnezeu și a ómenilor: Eă s'au rupt din trupul lui Christos, de la scaunul păstoresc cel mai înalt, în care Christos a depus cheile credinței, împotriva căruia porțile iadului nici odată nu au învins și nici nu vor învinge, adecă limbile ereticilor, asta e o promisiune neînșelătoare.*”¹⁾

Nu vom cerca deci aci a mai dovedi, că drépta credință e cea a scaunului s. Petru. Vom arăta înse în unele exemple, în ce chip ridicol s'au silit Fotianii a dovedi poporul credul, că Papii de la Roma și apusanii sînt eretici.

Sciut este, că biserica catolică recunoșce de materie validă a s. Eucharistii pânea de grău, fie aceea dospită ori nedospită, ér biserica Fotiană recunoșce numai pânea dospită și declară pe apusanii de eretici, pentru că ei folosesc în s. liturgie pâne nedospită. În contra Fotianilor catolicii se provócă la usul Armenilor. S. Gregoriu, a cărui amintire biserica Constantinopolitană o celebră în 30 Septembrie, a fost numit episcop al Armeniei cătră sfârșitul vécului al IV-lea de cătră arhiepiscopul Leontie al Cesareei din Capadocia și a rînduit biserica Armenilor intru tóte conform obiceiurilor ritului grecesc. El a introdus la Armenii și usul pâinii nedospite, și usul acesta Armenii l-au păstrat până în ziua de astăzi. Și Gregoriu n'a putut să împrumute usul acesta de la biserica apusană, pentru ca să-l introducă în biserica Armenilor, căci el nu a stat de loc în contact nemijlocit cu biserica apusană și nu a împrumutat nici un obicei de la biserica acésta. Din contră se pare a fi învederat, că usul acela l-a împrumutat de la biserica grecescă, de la care a împrumutat și liturgia, rugăciunile, cântările și tóte obiceiurile și deprinderile religioase, pe cum le au Armenii până în ziua de astăzi. Dór însuși s. Gregoriu primise religia creștină de la un episcop de rit grecesc, adecă de la amintitul arhiepiscop Leontie al Cesareei,

și tot de la el fuse instruit și în ritul bisericii grecesci și tótă viața și-o petrecuse în răsărit, până a murit tot acolo în anul 325. Védându-se deci clerul din Constantinopol în fața unui argument istoric așa de puternic începu a băga de samă, că creștinii bisericii lor ușor ar puté să observe, cât de absurdă și contrară adevărului e învățătura Fotiană, după care numai pânea dospită póte să fie materie eucharistică validă. Clerul Constantinopolitan și-a dat deci tótă silința spre a găsi argumente istorice, cu cari să dovedescă învățătura sa. Firesce că atari argumente n'a aflat. Dar el pentru aceea n'a desperat: dacă n'a putut să afle atari argumente, și le-a făurit și le-a băgat în Pidalion. Eă-le:

„Aserțiunea Latinilor, că Domnul a sevărșit cina cea de taină cu pâne nedospită, s'a adevărit de minciunosă, 1. de când s'a găsit chiar aceea pâne dospită, carea a dat-o Domnul. Căci Nicolau Hidruntenu în scrierea sa în contra azimelor spune, că Francii când au cuprins Constantinopolul, au găsit în vistieria împărătescă onoratele lemne, cununa de spinii, sandalele Mântuitorului și un cuiu; într'un scrin de aur împodobit cu mărăgăritare și cu petri scumpe *au mai găsit și pâne din acea pâne, carea Domnul a dat-o Apostolilor*; de aceea și purta inscripția acésta: „Aci e dumnezeesca pâne, carea a împărțit-o Christos învățăcelilor în óra cinei zicend: Luați, mâncați, acesta este trupul meu.” Și fiind că era pane dospită, Apusanii aceia, cari au găsit-o, adecă episcopul Albestaniei și substitutul Vetelemului, au voit, să o ascundă, dar din bunătatea lui Dumnezeu n'au putut, să o facă acésta. (Mărturisesc despre adevărătatea acestei istorii și Georgiu de Corfu, care a trăit pe la 1246.) Și 2. aserțiunea Latinilor s'a adevărit de minciunosă, de când mai întâi patriarhul Ioan de Ierusalim și după el mai târziu avend prilej fôrte eruditul Eustratiu Argenti au scris împotriva azimelor și *au dovedit cu cuvinte biblice și neresturnabile, că Domnul nu a mâncat pasci legale în timpul, în care a fost vîndut, și prin urmare nu a sevărșit cu azime cina cea de taină.*”

Cerce ori cine în Pidalion, și va afla acolo argumentele acestea. Cel dintăi e o minciună, a cărui corne sînt așa de mari, cât nimeni n'are lipsă, să i-le arătăm noi. Ér cel alalt e o sfruntare sacrilegă în contra cuvîntului celui scris al lui Dumnezeu. Căci la Luca c. 22 póte ceti ori cine cuvintele: „Veți zice stăpănului casei: Zice ție învățătoriu: Unde este sălașul de óspeți, ca să mîncănc pascile cu învățăcelii mei? — Eă ei — *au gătit pascile.* — Și a zis lor: Cu dor am dorit, să mîncănc aceste pasci cu voi mai înainte de patima mea.” Cuvintele acestea le-au cetit Părinții bisericii noastre și le-au înțeles așa, pe cum sună. De la el am moștenit cântările din Joia mare și cântăm într'insele ast fel: „*Plinind porunca Legii, cel ce a scris lespețile Legii în Sinai, a mâncat pascile cele de demult și umbróse, și s'a făcut însuși Pasci și jertfă vie de taină.*” „Cort ceresc s'a arătat foisorulu, unde a sevărșit Christos pascile.” „Zis-a ucenicilor Cuvîntul în taină învățadu-l: Mergeți în loc înalt, unde gândul se întăresce, de *gătiți pascile* prin cuvîntul adevărului cel fără de aluat.” În-

zădar bagă deci Fotianii de vină Latinilor, că ar necinsti amintirea Părinților bisericii grecesci. Nu Latinii, ci însuși Fotianii li necinstesc, când de dragul schismei négă cu sfruntare, ceea ce au susținut Părinții lor. Așa fac și dnii de la „Tel. Rom.”: au mințit o dată imitând pe Fotie, și acum, după ce s'au dedat cu minciuna acésta și și-au făcut dintr'însa un izvor de subsistență vremelnică, mințesc mai de parte, falsifică de dragul minciunii sale chiar și cuvintele s. Scripturii și ale Părinților și pentru tótă lumea nu s'ar întorce la adevăr zicend: Tată, greșit-am la cer și înainte ta! Dacă ore cine s'a împetrit într'un păcat, atunci pentru el darul lui Dumnezeu e zădarnic: împetritul își bate joc de darul lui Dumnezeu.

Eă dar o ilustrare a modului, în care se luptă Fotianii în contra bisericii guvernate de următorii s. Petru.

E apoi fôrte interesant a considera, cum răsăritenii desbinați de cătră apusul creștin în vécurile, cari au urmat după desbinare, au cercat, să-și esplice și să-și întocmescă după plac starea istorică faptică a schismei. Încercările acestea îmbrăcate în fabule ciudate se află într'un număr mare de manuscrise. Pe lângă lipsa totală de conștiință istorică, de esactitate cronologică și de cunoștință a stărilor din apus atari fabule necălite ușor au putut afla primire la popor. Noi aci vom reproduce cuprinsul fabulei despre papa Petru Găngavul, pe cum se află ea în scrierea rusescă Kormezia Kniga. Eă cuprinsul acestei fabule:

Pe timpul împăratului Constantin și a mamei sale Irina a fost Andrean papă la Roma, care a fost și la conciliul icumenic al șeptelea pentru aprobarea venerării sfințelor icóne. După el s'a făcut papă Leo; pe acesta l-au pismuit rudeniile lui Andrean și l-au alungat din scaun și din Roma. Leo a trimis mai întâi în Țargrad după ajutor, dar nu a aflat ajutor, „de ore ce atunci era în Țargrad o răscolă între împăratul Constantin și între mama lui și se apropiă și inimiză”. De aceea papa a mers în țara Friagilor la riga Friagiilor Carul. „Eă Carul a întins mână mare de ajutor, a restituit pe papa în Roma și l-a așezat în scaun. Papa Leo s'a înțeles deci cu episcopii și cu cnezii romani, să instituescă în Roma érași un împărat evlavios, pentru ca țaria să purcedă éra din Roma. Și acésta grație a dat-o papa lui Carul. Papa Leo a invitat deci pe ereticul Carul și l-a încoronat după legea grecescă spre țarie în Roma, dar pe lângă amestecare de legi jidovesci și nu sciū cu ce intenție, l-a uns de la cap până la picior. Așa s'a rupt legătura de mai înainte dintre cele două cetăți, între mamă și fiică s'a pus sabia, despărțind și tăiand de cătră Roma veche cu urgia armelor pe fecióra Roma Nouă cea frumoasă, cetatea împărătescă.” Dar Carul de și de la tatăl și moșul său se chema creștin și cinstia legea lui Christos, totuși a adus cu sine preoți și învățători de aceia, cari nutria întru sine într'ascuns erese. Eresele acestea erau ale lui Ariu, Apolinare, Macedoniu, Sever, Dioscor, Origene și Eutiche: 1. învățătura purcederii Spiritului sfînt și de la Fiul, 2. jertfirea în pâne nedospită, 3. „Incă și alte erese”. Acei preoți și învățători au sedus poporul din

1) V. nrul 6 al „Unirii”.

Roma, și fiind că aci lipsiau bărbați erudiți, Papa turburat și intristat pentru progresele erezei a voit să trimită la Constantinopol. Dar cetatea acésta o turburau iconoclaștii. A trimis deci la patriarhul Toma din Ierusalim rugându-l, să-i trimită bărbați cucernici și învățați, cari să combată eresa și să întărească pe ortodocși. Toma a trimis spre acest scop pe sinecelul Michail, pe vestitul Teodor și Teofane și pe un Iov la Roma. Ei voind să trecă pe la Constantinopol, au cercat aci, să îndrepte pe țarul Teofil la dreapta credință și să întărească poporul în venerarea iconelor. Teofil nu suferi înse certarea sfinților, ci porunci, să-i prindă și să-i chinuască, și le sfâșia trupurile cu nervi de boi. Sfinții Michail și Iov își dădură sufletele în chinurile acestea în Constantinopol, ér pe sfinții Teofane și Teodor fi răni, le arse fețele până la gene și anume ast fel: El făcu o tablă de fer și scrise pe ea în versuri iambice litere de cuprinsul acesta: „Fiesce căruia, care a voit, să călătorească la cetatea acésta, adecă la Ierusalim, unde au stat preacuratele picioare, la înviarea lumii, s'au făcut cunoscute vasele cele rele de viclenie diaboléscă ale locului preavrednic de cinste, — așa a numit el pe sfinții Michail și Teofane și Teodor, — și fiind că ei prin acésta au pricinuit multă necredință, lucruri spurcate și rele prin fărădelegea lor, i-au alungat departe ca pe nisce apostăți, adecă de la Ierusalim. Ér dacă au venit la cetatea acésta domnitóre, adecă la Țargrad, nu s'au conținut de la ucidere rea; de aceea au fost inferate fețele lor ca ale unor făptuitoari de rele, și ei se osîndesc și se alungă de aici.“ Și așa i-a trimis împératul în mizerie; acolo a trecut Teodor la Domnul, și la adormirea lui s'au auzit ângerî cântând, și el cânta cu ei.

Așa nu a ajuns nici unul din cei patru sfinți la Roma, și Leo a rămas fără de ajutorii. În strimțórea sa a scris pe lespeți mărturisirea dreptei credințe și a pus-o la pările bisericii, pentru ca cei ce intră, să o cetéscă, mărturisind pe Tatăl născând pe Fiul și pe Spiritul sfint purcedând de la Tatăl. Acésta a făcut-o spre întărirea credincioșilor și spre combaterea ereticilor lui Carul.

După mórtea lui Leo s'a făcut Papă Benedict. Acesta, Latin de nascere, sciind grecesce și latinesce, a scris mărturisirea credinței în amindoué limbile, adecă Cred întru ual Dumnezeui scl., și a poruncit tuturor creștinilor, să zică așa, atât Latinilor cât și Grecilor, spre combaterea ereticilor amintiți mai la deal, și să nu asculte la înșelăciunea lor. A scris înse Papa Benedict cătră cei patru patriarhî, de la Țargrad, Alexandria și Ierusalim, ca după mórtea lui pe Papî să nu-i priméscă în pomenirile sale, până când nu vor mărturisi în scris, cum cred; căci, zice el, a prins rădăcinii în Roma o eresă rea, și ei toți grăbesc spre perire, prin aceea că onoréază ca pe un sclav pe Spiritul sfint zicând, că el purcede de la Tatăl și de la Fiul, și jertfesc pâne nedospită și séménă alte erese rele.

Următorii acestui Benedict (III.) se înșiră apoi așa: 1. Andrean. 2. Leo. 3. Ștefan. 4. Paschal. 5. Eugen. 6. Valentin. 7. Gregoriu. 8. Sergiü. 9. Leo. 1) 10. Ivan, An-

glez de nascere. 11. Benedict. 12. Patriarhul Niclas (éră pe acela-și timp a fost în Țargrad patriarh Fotiü, care a trăit pe timpul lui Basiliü Macedonénul). 13. Andrean. 14. Ioan. 15. Martin. 16. Andrean. 17. Ștefan. Aceștia toți au fost dreptcredincioși și de un gând cu cei pentru patriarhî icumenici. Dar după Papa Ștefan, pe timpul împératului Leo cel Înțelept, al fiului lui Basiliü, a fost Papă în Roma Formos, care a venit de la Galateni, având întru sine eresa lui Apolinariü, Macedoniü și Origene și cele alalte erese ascunse ale ereticilor Caruleni. Dar ómenii cei cucernici, cari n'au sciut nimica despre eresele lui, l-au numit Papă. Éră el a scris cu viclenie mărturisirea dreptei credințe, a trimis-o celor patru patriarhî și s'a făcut, ca și cum ar fi dreptcredincios. El în scurtă vreme după înălțarea sa a început a propune poporului eresele sale. Aceștia constă 1. în aserțiunea, că Spiritul sfint purcede de la Tatăl și de la Fiul, 2. în porunca de a jertfi pâne nedospită, adecă de a nu lua în pânea liturgică aluat și sare, de a liturgisi trupurilor mórte în mod jidovesc, ca și réu credinciosul Apolinariü, 3. în învățătura despre „pe romanesce așa zisa purgoturie, adecă despre focul curățitorii“, carea a primit-o de la archiereticul Origene; și el a poruncit, ca poporul să se învețe pe uliți, că sufletele păcătoșe se curățe în focul curățitorii și de la chin trec în raiü și se înșoțesc în vrednicie cetei dreptilor. „Și-a uitat de glasul evangelic al Domnului despre Lazar cel sêrac și despre îmbuflatul cel bogat, despre cuvintarea lui Avraam, carea mărturisesce, că ea descopere prăpastia vecinică între cel drept și cel păcătoș, carea nici odată nu se trece.“ Și așa primiră toți Latinii ușor învățătura lui Formos și se desbinară de cătră țaria grecéscă și de cătră cei patru patriarhî. După I. Papa Formos, care a început eresa, urmară: 2. Vinfațiü, 3. Roman, 4. Ștefan, 5. Teodor, 6. Ioan, 7. Benedict, 8. Leo, 9. Cristof, toți pe un gând cu Papa Formos ereticul. Și ei au scris cătră cei patru patriarhî și statoriră atare rind, că Spiritul sfint purcede de la Tatăl și de la Fiul, și că trebuie să se jertfescă pâne nedospită, și alte erese rele, ca și blăstematul Formos. Și de la sinodul al șep-telea până la Papa Cristof sint 256 de ani. 1) Dară patriarhî nu i-au primit spre a-i așeđa în scaun. Er pe timpul lui Basiliü omoritoriul de Bulgari a fost patriarh în Țargrad Sergiü în anul 6552. 2) Acesta la sfatul celor trei patriarhî a pedepsit în scris pe Papa de la Roma din s. Scriptură, că dóră se va întórce la cea dintâiu bună credință. El înse a rămas cu cerbicie în înșelăciunea sa și n'a voit, să se întórca, ci ei toți s'au lăpédă de la ortodoxia țarii grecesci și a celor patru patriarhî și au luat Roma pe sama sa și s'au făcut vrășmașii cei mai mari ai Grecilor și persecutătorii tuturor creștinilor dreptcredincioși. Și alte mai multe popóre și cetăți au sedus ei la înșelăciunea sa, despre cari vom să istorisim și acest lucru. Pioniü, pe cari îi numesc Ugri, au văduț, cum au primit popórele Rusiei sfintul botez, și trei enezi ugriți porniră la Țargrad pentru a cere botezul. Ei au primit botezul și s'au întors în țara sa. Dar archieragiü grecesci nu grăbiră a merge

1) În realitate numai 116 ani.

2) Ceea ce ar fi 1044 d. Chr., pe când Sergiü era deja de multă vreme mort.

în țara aceea din cauza unei năvăliri barbare asupra Țargradului, pentru ca să-i învețe și să le dea s. Scriptură, căci Ugrii nu aveau cărți în limba lor. Și fără de veste trecu la Domnul unul dintr'înșii, un cnez cu numele Ștefan, după ce a făcut multe fapte bune. Dar cum au văduț Latinii slăbirea Grecilor, au venit din Roma la Ugri și i-au înșelat și i-au adaus la eresa lor latină. Așa și popórele vecine, pe Uđi și pe Piđi, pe Nemți și pe Poliani și pe Liachi și pe Cechi și alte popóre, cari zac mai cătră Roma și le-au adaus la înșelăciunea lor latină. Dar patriarhul Sergiü și cei alalți patriarhî nu numai nu pomeniau pe Papa de la Roma între cei dintâiu, ci îi escomunicară și îi predară anatemei.

(Va urma.)

Relațiunile administrative și eclesiastice ale Românilor din provincia Beiușului între vécul 13-16.

(Continuare.)

Modalitatea acésta a prestațiunilor observată din vechime în contra voinței capitulului oradan o reguléază tot acela-și episcop Ioan, carele a regulat și forma guvernării. Anume:

Cnezii și Români din provincia Beiușului prezentându-și scrisorile privilegiale primite despre libertățile concese de la antecesorii episcopului Ioan Dominis s'au rugat de acesta, să confirme acele scrisori. După ce înse un cancelar al episcopului a perdut scrisorile prezentate, numitul episcop, îndemnat de binele și folosul bisericii sale, pe cum și din motivul promovării bune stări a provinciei beiușene, „perdurante beneplacito nostro, . . . favore et liberalitate paternitatis suae“ cu dtul în castro nostro Varadiensis feria sexta proxima ante festum Pentecostes 1444 de nou concede următórea prerogativă a grației și libertății:

a) Că de și până aci fie care în tot anul avea să dea a 10-a parte din porci, pe viitor fie care în deosebii (singulariter) pentru o turmă de porci, fie cât de mare, dela 10 porci în sus să dea numai un porc, care e mai gras, și care îi va alege colec-torul episcopesc.

b) După o turmă de porci, carea numără mai puțin de 10, să solvéscă pentru fie care porc numai 2 denari „maiores monetæ regalis“.

c) Cei ce are fose numai un, doi ori trei porci, acela să nu solvéscă nimica.

d) După ce înse s'a întimplat, că unii pe timpul colectei prestațiunilor au ascuns porcii cei mai grași, se statoréscă, că cei ce se va afla a fi făcut o atare înșelăciune, acela va perde totă turma sa de porci împreună cu porcii cei ascunși, éră esecutorii episcopesci vor avé dreptul și puterea, să secuestreze pe sama episcopului fără milă și fertare turma întregă împreună cu cei ascunși.

Ce se ține de prestațiunile enezilor, după ce aceia au promis, că „provincia beiușană o vor împopora cât de bine“, la rugarea acelora li-se iertă, ca pe viitor „durante nostro beneplacito“ „tempore dicationis castrorum fumalium“ să nu mai dea pone-vele și „tempore dicationis castrorum quinquagesimalium“ cele 7 gube (șube). 1)

1) Care timp se înțelege sub »castrorum fumalium« și sub cel al »quingagesimalium«, nu se

Că și *voivodii* să fie fost datori, să dea ceea ce preșise pentru cnezii ori preste tot să dea ceva în naturalii ori în bani, despre acesta nu se face nici o amintire, de cât că în privilegiul conferit voivodului din Gyepes prin Andrei Școlari se zice, că acela să facă serviciile datorite.

Din cuprinsul scrisorii episcopesci citate se vede, că:

1. Libertățile și prerogativele cnezilor și ale Românilor din provincia Beiușului regulate de nou în partea I-a a vécului al 15-lea se datéză din timpuri vechi. Pentru că episcopul Ioan la 1444 lămurit zice, că i-s'au fost prezentat din partea cnezilor și Românilor scrisori estradate prin antecesorii lui episcopi, cari scrisori dinsul numai de nou le întărește, le reguléză și reduce modalitatea prestațiunilor de mai înainte.

2. Reguliarea respective reducerea prestațiunilor fuse se referesce numai la decimele de porci, pe când despre decimele quinquagesimale de oi și despre alte contribuiri nu se face nici o amintire, semu că acele au rămas în vigóre.

Acésta s'ar vedé și de acolo, că spre es. cnezii se absolvă numai de la a da gubele datorite „tempore dicationis quinquagesimarum“.

3. Regularea și reducerea prestațiunilor s'a făcut și din acel motiv, ca să se *înlesnescă înmulțirea poporului*.¹⁾ Cnezii respectivi érași din acea causă se împărtășesc de relaxarea unor prestațiuni alt cum datorite, că au promis *împoporarea provinciei*, a bună samă devastate și deșertate de popor parte prin pestilență, parte și prin răsbóiele continue purtate în vécul al 15-lea în contra Turcilor, în cari răsbóie episcopii din Orade au luat parte nu numai prin banderile proprii, ci unii chiar în persoană.

A fost dară lipsă de brațe lucrătore, ceea ce s'a suplinut prin colonizare. Érá acésta s'a efeptuit prin cnezii români, cari a bună samă nu au adus de cât Români, ceea ce dovedesce apoi caracterul românesc al provinciei beiușene, unde până azi numai ici și colé vei afla locuitori de altă nație, ci mai întrégă provincia e română.

4. Cnezii români erau datori a da episcopului gube (șube), apoi procoviță de șea și covóre. Ce dovedesce acésta? Aceea, că în familiile române și în acele vécuri se deprindea frumoșa industrie casnică de țesături și chindisituri deprinsă până azi. Căci dóră nu se va presupune, că cnezii români acele covóre și țesături să le fie cumpérat de la străini, cari lipsiau dintre ei, ci din contră ei le dau ca și un fel de decimă a industriei casnice.

5. Români preste tot prestațiunile quinquagesimale de oi, și porci, de cari aveau cu turmele, le-au dat cam așa, ca și cei din Transilvania pentru rege. Ce dovedesce acésta? Nu numai aceea, că unii dintre Români erau economi ori iobagi cu stare bună materială, ci și aceea, că se cuprindeau și cu neguțatorie estinsă de porci și oi, pentru promovarea căreia episcopul Andrei Școlari

specifică. Cred inse, că prestațiunile după »fumar« erau cele »ratione descensus« și ale quinquagesimalium cele »ratione quinquagesimorum« amintite mai sus.

¹⁾ Propter eorumden populorum augmentum.

la 1422 a dat Beiușenilor favoruri speciale.²⁾

Fiind că vorbim despre privilegiile provinciei beiușene, avem să amintim și aceea, că pe când la an. 1495 (3 Sept.) episcopul Dominic întărește privilegiile Beiușenilor referitoare la *vierit*, tot atunci ordinéză, ca „Românii nostri . . . la tirgurile de săptămână și preste tot în zilele de preste săptămână să nu cuteze a aduce ori a vinde rachie în opidul Beiușului, aceea le este permis numai la tirguri de țară“.

Érá episcopul G. Szatmári cu dtul Orade la 21 Octobrie 1503 ordinéză dirigătorilor săi, că locuitorii români și unguri din Beiuș pe baza privilegiilor vechi când vor merge la *Széplak*,³⁾ numai după acei articli să solvécă vamă, prețul căroră trece preste $\frac{1}{2}$ floren, érá și după aceea numai jumătate cât solvesc alții.⁴⁾

Mai amintim, că în părțile Beiușului pe la 1501 erau *mine bogate* de argint, plumb, fer și aramă. Venitele acelora erau comune ale capitulului și episcopului din Orade.⁵⁾

În urmă însemnăm, că libertățile și privilegiile Românilor și ale cnezilor din provincia Beiușului în decursul vécurilor 15—16 adese ori au fost transcrise și întărite prin episcopii oradani. Așa:

La an. 1446 în urma rugării prezentate prin 5 cnezii episcopul Ioan Vitez cu dtul Orade die Sabbati prox. post festum Epiphaniae, érá cu dtul Orade feria sexta post octavam Corporis Christi 1480 episcopul Ioan de Pruis le întărește numitele privilegiu.

Episcopul G. Szathmáry la rugarea cnezilor Simeon Ordoș, Marișan, Ilie Herzalter (?), Ilie Bontha și Petru Radomir cu dtul in castro nostro Varad. in festo b. Francisci confessoris 1503. †

Episcopul okrus Francisc Perényi cu dtul Varadini in palatio nostro pontificali in festo sacratissimi Corporis Christi 1519 la rugarea cnezilor „înțelepți și precanti“ Mich. Jufa, Ioan Bassa, Mich. Ianeș și Ioan Czigan propusă în numele Românilor. Episcopul Georgiu Frater (Mart. nuzzi) la rugarea voivodului Beiușului Ladislau Megyesi dată în numele Românilor din ținutul Beiușului cu dtul in castro Varad. dominica misericordiae 1548.

Episcopul Mathia Zabardy la rugarea juraților din Beiuș Baltasar Szabó și Ambrosie Deac cu dtul in Castro Varad. in profesto beat. Fabiani et Sebastiani 1554.

În urmă când după mórtea episcopului Zabardy regina Isabela ținutul Beiușului și-l-a apropiat și-e și numind Beiușul „*urbs et opidum nostrum*“, dinsa la rugarea celor 2 jurați mai înainte numiți cu dtul Alba-Iulia 14 Aprilie și 10 Maiu 1558 confirmă libertățile Românilor.⁶⁾

(Va urma.)

¹⁾ Pădurile dominale episcopesci din jurul Beiușului până azi servesc spre susținerea iernatică în masă a porcilor așa, cât venitele din ghinda acelor păduri forméză o parte considerabilă a venitelor episcopiei române gr. cat. din Orade.

²⁾ Aprópe de Ginta și Cociuba.

³⁾ Bunyitay o. c. T. I. pag. 349.

⁴⁾ Între dirigătorii acelor mine pe la 1600 se află nume românesc ca Bene magister fabrorum, Vidus Ioan magister destillatoriae fornacis, Coman Nicolae, Sturza și alții.

⁵⁾ Veđi pe larg la Bunyitay o. c. T. II. pag. 278—304.

Bibliografie.

A apărut și se află de vânzare la tipografia seminarială:

Îndreptariu

în cauza dărilor directe de stat, pentru oficiile parohiale gr. catolice. Blaș 1896.

Broșura constă din 39 pagine, în cari se dau inviațiunile cele mai bune, cum au să purcédă oficiile parohiale și curatoratele, cum și privații la aruncarea și conscrierea dărilor de stat și anume: 1. a dării de case, 2. a dării de câștig, 3. a dării după camete, 4. a dării supletóre generale de venit, 5. a taxei de scutire dela miliție, 6. a dării de arme și de vinat și 7. comisiunile pentru aruncarea dărilor. — Prețul unei broșuri e 8 cr., expedită franco sub fașe II cr.

Instrucțiune

dată de Inaltul ministeriu de interne cu privire la *procedura contra morbului de ochi: „trachoma“*, pentru auctorități publice și învățători. — Broșura constă din 15 pag. și costă 5 cr., spedită franco sub fașe 8 cr.

Instituțiunile calvinesci

în biserica românească din Ardél, fazele lor în trecut și valoarea în presente.

Studiu istorico-canonice de Dr. Alexandru Grama. — Opul constă din XVI+476 pag. 8° mare și se poate procura cu prețul de 3 fl. la Tipografia seminarială în Blaș (Balázsfalva).

Tot la tipografia seminarială se află de vânzare:

Triod, crudo fl. 6.50, legat în piele tare și cu copcii fl. 10.

Octoichul cel mic edit. III. Blaș 1892. Prețul nelegat 80 cr. v. a., legat cu călcăiu de pânză cu 95 cr. v. a. Legat împreună cu Pentecostariul costă 1 fl. 80 cr. v. a.

Editor și redactor răspundător:

Dr. Victor Szmigelski.

Nr. 900—1896.

(11) 1—3

Escriere de concurs.

Din fundațiunea Vanceană numită „Cassa archidieceșană“ în înțelesul puñctului IX. §. 9. din literele fundaționale ale acelei fundațiunii. cu terminul de 21 Aprilie 1896 inclusive se escrive concurs la 6 ajutóre de câte 25 fl. v. a. pentru 6 învățacei de măestrie.

Doritorii de a câștiga aceste ajutóre vor avé până la terminul de mai sus să-și trimită rugările la Consistoriului archidieceșan gr. cat. din Blaș provédute cu documentele următore:

1. Carte de botez, din care să se vedă, că sînt fi ai Archidieceșei gr. cat. a Făgărașului. Fii de ai celorlaltele diecese greco-catolice române numai atunci vor pute concure, dacă vor dovedi, că sînt români greco-catolici consăngeni cu Mitropolitul fondator Dr. Ioan Vancea.

2. Testimoniu de paupertate.

3. Contractul închiat cu măestrul, la care învață.

4. Testimoniu despre purtare și diligență de la măestrul, la care învață; și de la parochul gr. cat. local testimoniu despre frecuentarea bisericii și a școlii de repetițiune.

Din ședința consistorială ținută în Blaș la 10 Martiu n. 1896.

Victor Mihályi m. p.

Archiepiscop și Mitropolit gr. cat. de Alba-Iulia și Făgăraș.